

„je pa izreka kake čerke v ti ali uni besedi nerazločna, „jo piši s tako čerko, ki jo pri nje izviru, ali pa pri „nje sklanjanji slišiš; in če se primerijo take imena „ali besede, ktere ljudstvo razno izgovarja, boš prav „storil, ako vselej to izvoliš, kar je meči, ali lepo- „glasneje.“ — Po tem pravopisu vsa lažnjivost v pisanji, to je, vse nasprotje pisanja z izréko popolnoma neha, in z njim tudi vse, kar bravece in pisavce in zlasti učence pri branji in pisanji moti, ali jim nepotreben trud pri učenju dela, vse nepotrebne vladine in sneme od drugačne izreke in pisanja besedi, in vse od tod izvorne spotike in overe umevnosti branja; zraven tega tudi marsikej, kar lepoto pisanja in natisa manjša, čerke nepotrebama množí, in lepoglasje našiga jezika tujcam zakriva, ali pa nerodnost našiga pravopisa na znanje daje. V celim pravopisu je skladnost in soglasje, vse vladine so v njem skozi in skozi stanovitne brez sneme ali odstopa; in kar tretjo zadene, ktera v tem, kar slovna nedoloči, le kakor dober svet veljá — ima verh družiga še to posebno popolnost, de, ko bi jo slovini (Redner) in pisavci stanovitno nasledovati hotli, scasama jezik sam k večí in vsolnisi oliki in omiki povzdigniti zamore.

Na zadnje naj mi dovolijo gosp. vrednik Novíc naslednjo prošnjo: Naj poskusijo včasih kako majhno pesmico, ali kak drug kratek sostavk na eni strani v navadnim, na drugi v dosedej zlaganim pravopisu natisniti. — Ako se pri takih poskušnjah oglasi veliko bravcov in pisavcov, kterim ta nova šega pisanja ne dopade: je to znamenje, de doba še ni prišla za to imenitno popravo; ako jih je pa vender več in saj večí del, kteri ji niso nasproti: se je pa poprimímo, če je mogoče, v edinosti, posebno sedaj, kjer se nova doba odpera slovenski pismovini, in — in zapustímo staro, tolikanj napčino, neskladno in nadležno šego pisanja, če ravno smo jo od še toliko dedov in prededov prejeli. Zakaj nič ni nepomanjkljiviga in dovršeniga v listih človeške zgodovine; in vedno „Naprej“ in „Višej“ je velikotna navdaja (Aufgabe) vsih narodov in časov!

—r.

Odgovor

na gosp. Rešev odgovor.

Ako bi Vam jez hotel tako strastno (leidenschaftlich) odgovoriti, kakor ste Vi meni v 16. listu Novíc, bi rekel, de zaslužite, de bi Vas pri prvi prilóžnosti kam za kakiga jezičniga pravdarja postavili. Saj ste moje besede tako spačili, de bi se mende te službe ne vstrašili. Tode tako strastno čendranje bi nikogar resnice ne prepričalo. Torej strasti na stran, in mirna pamet naj govori!

Djal sim popred, de ste Vi moje besede spačili, in res je taka. V Vašim odgovoru beremo téle besede: „Kakor hitro namreč častiti gospod prebere pismo svojiga prijatla, ... že tudi zagotovo vé, de v poglavitnih in posebno v naših normalnih šolah kateheti mladost le v ptujim, nerazumljivim jeziku keršanske resnice učé.“ Častiti gospod! prosim Vas, bodite tako dobri in vzemite še enkrat 15. list Novíc v roke, berite ga, in svojo glavo zastavim, de ne boste v njem najdlí, de sim jez kje rekel, de g. g. kateheti poglavitnih in posebno Vaših normalnih šol mladost le v ptujim, nerazumljivim jeziku učé. Besedici: „posebno“ in „le“ ste — ne zamerite — Vi pritaknili, in tako moj govor spačili. Saj je mende vsakimu — tedaj tudi meni — znano, de nemšina še pod absolutizmam ni môgla slovenšine saj

»hujši kakor perva.« Le toliko — so rékli gosp. pisavec — naj bo za odgovor na smešnico in resnico gosp. Podlipskiga. Vredništvo.

iz perviga klasa popolnoma izgnati. De ste ji lé-tas za las večí pravíce dali, je bilo znano tudi meni. Zatorej tudi nisim pristavil besedice: „le.“

Moja beseda je le bila in bo, dokler je ne boste resnično overgli, *de bi bilo boljše, ako bi se na Slovenskim keršanski nauk v slovenskim jeziku učil, dokler se otroci nemšine dobro ne naučé.* Če Vi tedaj hočete moje misli ovreči, morate po mojih prostih mislih *) z razumi dokazati, de slovenski otroci že v tako imenovanih nemških šolah v nemškem jeziku keršanski nauk ravno tako dobro ali pa še boljši razumijo kakor ga razumejo v slovenskim. Vi mi morate skazati, de ni res, de si ga tako v glavo zabijajo kakor sim unidan rekel: mi morate skazati, de se ga po nemško ravno tako hitro ali pa še hitreje naučé kakor po slovensko. Saj je čas tudi kaj vréden. Me morate prepričati, de se tako učenje zarés mora serca prijeti i. t. d. Hic Rhodus, hic salta! Prazno — če ne prevzetno — zabavljanje in pa puhlo ne „ad rem“ spadajoče obračevanje pa mojih misel nikdar overglo ne bo.

Kar šolske spraševanja zadene, Vam rad verjamem, de se naša dobroglavna mladina z velikim trudem tudi v nemškem jeziku še precej dobro obnaša. Saj se še spomnim, de sim tudi jez v nekim klasu véliki zvonec nosil, desiravno sim se tako učil, kakor sim undan pravil. Ravno tako pa je tudi res, de je že marsikteri slovenski mladeneč zató iz keršanskiga nauka pa tudi iz drugih reči kljuko dobil, kér ni „deutsch“ znal. Saj jez sim že velikrat slišal, de je bila neznanost nemšine te in une kljuke vzrok. Še clo v sedmi in osmi šoli — morebiti se še spomnite — so nam neki gospodje, ki so jih nekteri Vinarje imenovali, očitali, de nemško ne znamo, in so nas zató hudo vertili. Verh tega pa menim, de mi vender ne boste odrekli — sej še ni davno, ko ste bili tudi Vi mojih misel — de bi se otroci v maternim jeziku s pol manjšim trudem pol več naučili, in se Vam torej berž kot ne še boljši odrezovali.

Na Vaše vprašanja Vam pa po svoji prosti pameti tole odgovorim:

K 1) tisti kateheti, če se kje na Slovenskim znajdejo, kterim je nemčija dražji kakor sreča blage mladosti, so v resnici práv práv gerdi nemškutarji v práv gerdim pomenu te gerde besede.

K 2) de bi le jez občutljivo serce do mladine imel, si nisim še nikdar domišljeval; marveč od vsaciga pošteniga učenika mislim, de po svoji pameti misli, de práv z mladino ravná. — Kaj pa de Vaši „ultra Slovenci“ v ti reči mislijo, Vam ne véim povedati. Sicer pa bi rad vedil, kakošen mora Slovenec biti, de bi ga neka stranka Ljubljancanov „ultra Slovenca“ ne imenovala? Kako mora preljubo „Gleichberechtigung“ razuméti? Kakošne pravíce sme za svoj narod in svoj materni jezik terjati? i. t. d. Če se ne motim, ljudje marsikteriga z „ultra Slovincam“ pitajo, ki je ravno toliko „ultra Slovenec“, koliko so nekteri drugi v resnici nemškutarji, desiravno so bili že velikrat tako imenovani. Kér mi je dobro znano, de ste Vi že star Slovenec, (**)

*) Ako mi pripustite kake misli in skušnje iméti.

Pisavec.

***) Očitnišiga dokaza, kako goreči so gosp. Reš za slovenšino v svoji domovini bili, ne moremo iskati, kakor je ta, ki so ga v 37. listu lanjskih Novíc v veselje vsih rodoljubov dali v sostavku »Ljubljancanje — Krajnci.« Na svetu smo že sicer mnogoverstne spremine doživeli; vender od gosp. Reša še terdno upamo, de kar so mesca kimovca pisali, mesca maliga travna niso overgli, kér se tudi Ljubljana ni kaj premenila od tistihmal, ko so pisali, rekoč: »Kér se je pretečene mesce v naši Ljubljani toliko nasprotnikov našiga slovenskiga naroda pokazalo, ki so se tako silno za zavezo z Nemci poganjali, de je bilo po eni strani lahko misliti, de so ti protivniki slovenšine boljši Nemci, kakor Avstrijanci, kér pravi Krajnci terdno, srečno Avstrijo želé, po drugi

bi mi kaj zlo vstregli, ako bi mi v ti reči hotli kaj maliga pokatehetati.

K 3) jez ne verjamem, in bi rad vedil, kdaj in kje de sim terdil, de ni v poglavitnih in normalnih šolah nobeniga kateheta, kateri bi ne vedil presoditi, koliko je mladosti mogoče storiti in kaj ji je koristno. Saj poznam veliko modrih in mladínoljubnih katehetov, med ktere sim zmirej tudi Vas štel. Vender pa rečem, in ne oporečem, de bi tistiga kateheta jez, se vé de jez — drugim pa svojih misel ne vrivam — med take ne štel, kateri bi dan današnji še terdil, de se mora slovenski otrok z velikim in nepotrebnim trudem keršanski nauk v nemškim njemu še malo ali pa saj ne popolnoma razumljivim jeziku učiti.

K 4) kar šolske naprej- in nazaj postavljene in vlado zadéne, sim jez téh misel: Nekteri šolski gospodje so že svojih knjižic tako vajeni kakor zvezde svojih potov; torej jim je vsaka prenareja neprijetna in zoperna. Tedaj se radi le stariga kopita deržé, če tudi pamet in novi čas kaj noviga terjata. Drugi so, ki bi radi v šolah marsiktero reč drugač iméli, pa so prestrašljivi, de bi si upali svojim višjim kaj noviga svetovati. So pa tudi taki, ki s časam naprej grejo, in kjer so taki, se tudi v šolah pozná. Zna pa tudi biti, de kateri šolski naprej- in nazajpostavljen še zmiram misli, de je nemšina samozveličavni jezik. Saj smo v časopisih že večkrat brali, de taki ljudjé še sémtertjé živé. — Vlada pa, in zlasti visoko ministerstvo, je dozda — kolikor se da po časopisih zvediti — kazala, de je še precej pri volji vse stare šolske napáke sčasama popraviti, če ji jih boste le resnično na znanje dali. — Tukaj moram še to opomniti, de po mojih mislih tiste postave, ki na Slovenskim v takó imenovanih nemških šolah keršanski nauk po nemško učiti vélevajo, se zamorejo ravno tako k stari šari šteti, kakor tiste, ki so ukazovale, de se ima v ljudskih šolah vse le po nemško učiti.

Ko ste mi te vprašanja postavili, na ktere sim Vam zdaj odgovoril, ste mi naenkrat — kakor strela iz jasniga neba — rogé pomolili rekoč: „Vi razkazujete po tem takim ali veliko nevednost ali pa hudo voljo.“ Kar „nevédnost“ zadene, naj Vam bo to odgovor, kar sim ravno zdaj od 1. — 4. številke povédal. Zna biti sicer, de se v kaki reči kaj motim; tode terdno sim prepričan, de ne tako zlo, de bi mi kdo ravno veliko nevednost očitati mógel. Povém Vam pa še to, de bom z veseljem svoje zaúmene popravil, če mi boste z možko ne pa kerčovito besedo njih napčnost dokazali. — Kar pa „hudobno voljo“ vtiče, menim, de mi je nihče ne bo pripisoval, če pomisli, de sim iz ljubezni do znanja svete

strani pa, de mora naša Krajnska dežela če ne več saj polovico, prebivavcov nemškiga naroda rediti: sim sklenil, nekoliko po deželi okrog pogledati in viditi, če prebivavci Krajnske dežele zvnaj Ljubljane ravno tako mislijo in čutijo, kakor nekteri Ljubljančanje, — pa glejte, ljube Novice! kaj sim vidil? Po celim Krajnskim je vés narod vnet za slovenšino, za miliga Cesarja in za Avstrijo; vsi duhovni brez razločka ravno tako čutijo in vsi so prepričani, de Krajncam nobena srečna zvezda iz Nemškiga ne sije; le tu in tam se redko grajšak, ali kak ptuj, slovenšino zatirajoč cesarsk služabnik, ali kako drugo spačeno gospòsko déte najde, ki terdi, de Krajnci imajo le od Nemcov, ne pa od lastniga slovenskiga naroda in od dobriga Cesarja svojo srečo pričakovati. Tako mislijo, čutijo in govore na Gorenskim, Dolenskim in Notrajnskim. Krajnci! recíte, ali ni res taka! Zató, verli domorodci v Ljubljani! nikar ne pazite na besede nekterih Ljubljanskih nemškutarjev, na ktere lahko obernemo besede slavniga pevca »slavne hčere«, ki pravi: »Sence prebivavcov slavne Ljube! ko bi vas mogel iz grobov vvesti! Vi bi vidili nesrečo naroda in sramoto svojih vnukov; ptuja žeja nam ciza kri življenja; sin ne pozná slave svojih očetov, bahajoč se s sužnostjo svojo.« Vredništvo.

vére, ktera mi je čez vse, iz ljubezni do svojiga zatertiga naroda in naše hudó z nemšino terpinčene mladine svoje misli povédal.

Končaje le to še pristavim, de jez nikomur svojih misel ne vrivam. Vsak naj sam sodi: kdo ima práv, Vi ali jez. Sicer pa še to rečem, de sim zdaj v ti reči poslednjič svoje misli razložil, in de se ne bom z nikomur za zadnjo lovil.

Kdor pa želí zvediti moje imé, naj častito vredništvo Novíc po njem pohara. Z Bogam! *

Novičar iz Ljubljane.

V nedeljo je bila po večlétni navadi delitev daril nar pridnišim učencam risarske šole obertniškiga društva. 2 tolarja je prejel: Anton Lampič, tesarski podmojster; po tolarji so prejéli: Matija Škander, Jakob Zakotnik, tesarska podmojstra; Franc Pokrajšek pasárski učenec in pa Janez Večaj, mizarški podmojster. — Učenci kmetijstva v slovenski šoli se tako pridno drevesa cepiti vadijo, de zaslužijo očitno pohvaljeni biti; posebno hvalo pa zaslužijo gosp. bogoslovci. Taka pridnost bo kadaj v veliki prid naši domovini. — Gosp. Janez Poklukar, ki so po odstopu sedanjiga korarja gosp. Jožefa Poklukarja začasni učenik duhovniga pastirstva bili, so poterjeni pravi učenik tega imenitniga úka. — Divico orleansko, izverstno delo našiga slavniga Koseskiga, so začéli po vodilu svojih učnikov peto- in šesto-šolci v vajo lepiga in praviga govora v šoli igrati; predigro so unidan igrali; kmalo pride 1. djanje na versto. — Ljubljanski pošti moramo v hvalo rêči, de spoštuje vstavno enakopravnost; vsi dopisi in oznanila, ki nam jih v Novičnih zadevah pošlje, so pisane v slovenskim jeziku, To sicer ni ravno kaka imenitna reč, vender kaže pravo voljo, vstavno ravnati — in že to nas veseli. — Gosp. M. Ambrož je prišel pretečeni teden iz Dunaja v Ljubljano in misli nekoliko časa pri nas ostati. — Skoraj vsaki dan gréjo vojaki skozi Ljubljano ali na Ogersko ali na Laško. — Unidan so kupili za 200 gold. Ljubljanski protestanti poleg koliseuma eno njivo, kjer si bojo svojo cerkev sozidali. — Roka z mečem na hiši mestne gosposke v Ljubljani kaže po stari navadi, de se je somenj v Ljubljani začel, ki bo 14 dni terpel. — Danes je velki zbor slovenskiga društva v Ljubljani. — Naši dopisniki iz Ljubljane še zmirej lajajo in lažejo povunanjih časopisih. Kér nimajo nobene z godbe natolcevatí, so ti sovražniki mirú in domovine, ktere dobro poznamo, če ravno nosijo šeme na obrazih, začéli clo šepetanje (Murmeln) svojih tovaršev razlagati!!

Novičar iz mnogih krajev.

Iz Ogerskiga nismo ta teden nič kaj veseliga zvedili. Velike vojske sicer še ni bilo; vender — kakor vsi časopisi pišejo — Maržarska armada zmirej večí moč dobíva. Vse druge prigodbe so zdey skorej nič — le na Ogersko so vse oči obernjene: kaj se bo tam zgodilo. Torej „Novičar“ danes od družih krajev nič ne piše, kér se pretečeni teden ni za nas nikjer nič posebno imenitniga zgodilo. Žalostna pravlica se je včeraj slišala, de je pri neki bitvi na Ogerskim poleg Komorane med družimi tudi posebno naš krajnski regiment veliko ljudi zgubil. Bog daj, de bi rés ne bilo!

Bana Jelačića

podoba, prejemnikam Novíc že davnej obljubljena, od našiga domorodniga umetnika gosp. Kurca Goldensteinskiga na kamen pisana, je pridjana današnjimu listu.

Današnjimu listu je pridjan 17. dokladni list.